

Koreys Adabiyotida Klassik Asarning O‘Rni

Bobomurotova Sadoqat Mirzayevna¹, Maxmatqulova Yayra Qudratovna²

Annotatsiya: Ushbu maqolada koreys adabiyotining ilk bosqichlari va klassik koreys adabiyotining o‘ziga xos jihatlari to‘g‘risida ma‘lumotlar keltirilgan. Ilmiy ishni o‘rganish faoliyatidagi muhim ko‘nikma va malakalarni egallashda ushbu maqola muhim manba sifatida tadqiq etildi. Yana koreys nasrining o‘ziga xosligi realistik tendensiyalarning kuchayishi, xalqning kundalik hayotiga chuqur kirib borishi, oppozitsiya metodidan keng foydalanishi, hikoyaning rang-barangligi qahramonning o‘zi haqida hikoya qilishi haqida so‘z boradi.

Kalit so‘zlar: koreys adabiyoti, nasr, yilnomalar, Samguk yusa, ertak, she‘r, afsona.

Dastlab og‘zaki takrorlashda nasr shakllari mavjud bo‘lsa, keyinchalik Koreya yarim orolida yozma an‘ana shakllana boshlaganida adabiy variantlar paydo bo‘ldi. Goguryoning birinchi yilnomalari - “Yuga” (“O‘tmish yozuvlari”) yuzta kitobda va Pekche - “Sogi” (“Tarixiy yozuvlar”) 4-asrga to‘g‘ri keladi. 6-asrda Silla davlati tarixini tuzish ishlari boshlandi. Ammo bu yozuvlarning hech biri, afsuski, qadimgi Koreyaning boshqa ko‘plab yilnomalari qatorida, bizgacha etib kelmagan.

Shu va boshqa tarixiy obidalar asosida atoqli davlat arbobi va olim Kim Bu Sik 1145 yilda 50 ta kitobdan iborat “Uch davlatning tarixiy yozuvlari” ni yaratdi. Kim Bu Sikning ishi, ehtimol, Koreya tarixshunosligining bugungi kungacha saqlanib qolgan yagona yodgorligidir. 13-asrda buddist ruhoniylar tomonidan tuzilgan “Uch davlatning unutilgan ishlari” asari paydo bo‘ldi. Har ikki asarda ham mamlakat tarixi, musiqa, rasm, milliy raqslarga oid ko‘plab qimmatli tizimlashtirilgan ma‘lumotlar mavjud bo‘lib, ularda ba‘zi adabiy asar namunalari (“Yltimundok afsonasi”, “Pak Che San afsonasi” va boshqalar) yozib olingan.) va koreys xalq og‘zaki ijodi yozuvlari.

Kim Bu Sik asarining 46-kitobining “O‘tmishning buyuk shaxslari tarjimai holi” bo‘limida koreys adabiyotida birinchi bo‘lib olimlar orasida keng ma‘lum bo‘lgan “Xvavange” (“Ko‘ra gul”) ertagi VII asrning ikkinchi yarmida yashagan olim va yozuvchi Sojong VIII asr boshlari. Shuningdek, u mahalliy koreys so‘zlarini yozib olish uchun ierogliflar asosida yaratilgan “Hyanchal” – qadimgi koreys yozuvi muallifi.

Tarixiy adabiyotning ushbu yodgorliklaridan tashqari, biz Koreyadagi yetakchi buddist sekta patriarxi Kyunening 1075 yilda Xek Nen Chong tomonidan tuzilgan tarjimai holi, shuningdek, “Sharq quruqligining taniqli rohiblarining biografiyasi” to‘plamini ham bilamiz. Bu yodgorliklarda tarixiy shaxslar hayoti qat‘iy tarixiy ketma-ketlikda tasvirlangan, bunda badiiy jihat haqida faqat alohida syujet epizodlari bilan bog‘liq holda gapirish mumkin.

“Samguk Yusa” Koreys adabiyotida turli ijtimoiy qatlamlar vakillarining an‘anaviy xulq-atvor normalariga istehzoli, istehzoli munosabat azaldan mavjud. Buddist Irenning “Samguk yusa” asarida solih odamning bir ayol bilan to‘shakda bo‘lgan podshohning elchisi bilan uchrashishi va boshqa bir avliyoning doimiy ravishda aqldan ozgan, juda mast bo‘lgan va ko‘tarib yurganini ko‘rish mumkin. Savat ko‘chalarda qo‘shiq aytdi va raqsga tushdi. Yoki o‘sha Irene asarida muallifning qat‘iy asos bilan umumiy qabul qilingan narsaga qarshi chiqish istagidan dalolat beruvchi faktlarni topish mumkin.

Li In Noning “Zikish hikoyalari”, Li Kyu Bo “Bekun afsonasi” to‘plamlari, shuningdek, “Lazy Blind Jo Un Heul”, “Schievous Yong Tae”, “Ikki aka-uka” anonim romanlari va latifalari shunday “Rohiblarni aldagan xizmatkor” paydo bo‘ldi. O‘rta asrlar koreys nasrida rasmiy xulq-atvor dogmalariga tanqidiy munosabat nafaqat past va odobsizlarning ta‘kidlangan tasvirida, balki shaxsning

^{1,2} O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti Koreys filologiyasi kafedrasida o‘qituvchisi

rasmiy faoliyatini masxara qilishda ham namoyon bo'ldi. Im Chjening "Gullar hikoyasi" va "Sichqoncha sudda" asarlari ana shunday parodiyaning ajoyib namunalaridir. Bu iste'dodli shoir va nosir ijodida saksonga yaqin o'simlik va hayvon nomi personaj sifatida uchraydi. Im Chje asarlari o'rta asrlar koreys adabiyotining oltin fondiga kiritilgan va hozirgacha kitobxonlar orasida juda mashhur. "Sichqoncha hukm ostida" hayvonlar haqidagi dostonning eng xarakterli asarlaridan biri bo'lib, o'rta asrlarda Koreyada juda keng tarqalgan. Kim Si Sup va Im Chje epik adabiyotga asos solgan, uning haqiqiy gullagan davri XVII-XVIII asrlarga to'g'ri keladi.

Bizgacha yetib kelgan koreys klassik hikoyalari mashhur o'rta asr nasriylari, shuningdek, anonim mualliflar tomonidan yaratilgan. Eng qadimgi hikoyaviy asarlardan biri "Imjin urushi yilnomasi" (XVII asr). Bu koreys xalqining yapon bosqinchilariga qarshi ozodlik urushi haqidagi doston. Asar anonim bo'lib, noma'lum muallif Imjin urushi voqealari va qahramonlari haqidagi og'zaki xalq an'analari va ertaklarini badiiy qayta ishlagan. "Imjin urushi yilnomasi" koreys klassik nasri - sosolning boshlanishi edi. Endi bu janrdagi asarlar "klassik hikoyalar" deb ataladi. Bu asarlar turli yo'llar bilan yaratilgan. Ba'zilar mualliflari bo'lgan, boshqalari uzoq vaqt davomida og'zaki shaklda mavjud bo'lgan va shundan keyingina yozma shaklga ega bo'lgan. Xo Gyunning "Xong Gil Dong haqidagi ertagi", shuningdek, noma'lum mualliflar tomonidan yaratilgan "Jung Ji haqidagi ertak", "Park xonim haqidagi ertak" va boshqalar shunday paydo bo'ldi. Keyin folklor syujetlari asosida yaratilgan asarlar paydo bo'ldi. Bular "Chjan Xva va Xon Ren haqidagi ertak", "Sim Chong haqidagi ertak", shuningdek, hayvonlar haqidagi uydirma xalq ertaklari: "Quyong haqida ertak", "Qovoq haqida ertak", "Qo'ng'iz haqidagi ertak" va boshqalar.

Mualliflari ma'lum bo'lgan koreys nasrining ajoyib asarlari orasida koreys mumtoz nasrining ilk asarlaridan biri - XVII asr boshlarida Xo Gyun tomonidan yaratilgan "Xong Gil Dong haqidagi ertak" hisoblanadi. Uning qahramoni, aristokrat va kanizakning o'g'li, o'sha paytdagi urf-odatlar va qonunlarga ko'ra, jamiyatda muhim o'rin egallashga umid ham qila olmadi. Bunday adolatsizlikdan g'azablangan u uyini tark etadi, sehnini o'rganadi va uzoqdan qaroqchilarning etakchisiga aylanadi. Xong Gil Dong va uning jamoasi boylarni talon-taroj qiladi va o'ljalarni dehqonlarga tarqatadi. Va keyin Xong Gil Dong o'zining hamfikrlari bilan kimsasiz orolga boradi va u yerda boy ham, kambag'al ham bo'lmagan ideal davlatni o'rnatadi va uning hukmdori, adolatli va insonparvar bo'ladi.

Bu hikoya koreys adabiyotida birinchi marta ijtimoiy adolatsizlik va uni bartaraf etish zaruriyatini ko'tarib, zo'ravonlik va zulmsiz ideal, utopik jamiyatni tortadi. Xo Gyun asarlariga xos bo'lgan demokratiya, xalqqa g'amxo'rlik deyarli barcha klassik hikoyalarga xosdir. Qonunsizlikka, qashshoqlikka va ongsizlikka ongli norozilik, adolatning muqarrar g'alabasiga stixiyali ishonch ular bilan chambarchas bog'langan. Bu hikoyalarda adolat har doim nochorlar tarafini oladigan g'ayrioddiy kuchlarning aralashuvi bilan tiklanadi. Xullas, "Xenbu haqidagi ertak"da taqdir qahramonni saxiylik bilan taqdirlaydi va uning zolim ukasini jazolaydi, "Chang Xva va Xon Nen haqidagi ertak"da esa ikki qizni o'ldirgan.

Koreys klassik adabiyotida nosir va shoir Kim Man Chung ijodi alohida o'rin tutadi. Bizga faqat ikkitasi yetib kelgan: Sa xonimning janubda sayr qilishlari va to'qqiz kishining bulutli orzusi. Ba'zan ularni romanlar deb ham atashadi. "Sa xonimning janubdagi sargardonlari" yomonlik jazosi va ezgulik mukofoti bilan yaxshi niyatli axloqiy va'zning odatiy janridan tashqariga chiqadi. Oila dramasi feodal-konfutsiy Koreyaning butun turmush tarzidan kelib chiqqan bo'lib, u ko'pxotinlilik, erkakka sig'inish va ayolning oila va jamiyatdagi kuchsiz mavqei bilan ajralib turadi.

"To'qqizning bulutli orzusi" – jozibali sarguzasht romani bo'lib, unda bosh qahramonning ko'plab sevgi sarguzashtlari buddistlarning ruhning qayta tug'ilishi haqidagi ertaklari bilan almashinadi. Kim Man Jungning hikoyalari koreys romanlariga asos solgan. Masalan, ularning eng kattasi - "Yasper pavilyonidagi tush" ko'p jihatdan "To'qqizta bulutli tush" ga o'xshaydi yovuz o'gay ona shafqatsizligi uchun Xudo tomonidan qattiq jazolanadi.

17-asrda Koreya zodagonlarining o'qimishli qismi orasida "silhak" ("haqiqiy fanlar") ma'rifatparvarlik harakati vujudga keldi va keyingi asrda o'zining eng yuqori cho'qqisiga chiqdi. Bu

harakat tarafdorlari adabiyot hayotni bilish shakli bo'lishi uchun ilmiy tafakkur yutuqlarini targ'ib qilish tarafdori edilar. Silxoqchilar orasida yozuvchilar ham bo'lgan. Ulardan eng kattasi - Park Chi Von. U mashhur "Chjehe kundaligi", "Pangyeonggak pavilionining norasmiy tarixi" qisqa hikoyalar to'plamiga va "Yo'lbarsni qoralash", "Muhtaram Ye Deok haqida ertak", "Yangban haqidagi ertak", "Xo Sen haqidagi ertak" va boshqa mashhur hikoyalarga ega. Bu asarlarida Pak Chi Von koreys adabiyotida birinchi marta jamiyatning elita qismining harakatsizligi va parazitligini qoralaydi.

FOYDALANGAN ADABIYOTLAR:

1. Андропова Л.А. Культура Кореи. Гл.1. Томск: Изд-во Томского политехнического университета. 2014.
2. Баранников В.Д. Хрестоматия по литературе. – М. 1996, - с.250
3. Никитина М.И. Древняя Корейская поэзия в связи с ритуалом и мифом // – М: Изд-во Наука – 1982. – 328 с;
4. Корейская поэзия XVI-XIX вв. в жанре сиджо: (Семантическая структура янра. Образ. Пространство. Время). – СПб.: центр «Петербургское Востоковедение», 1994. – 312 с.
5. Токарев С.А. Ранние формы религии. – М: Политиздат, 1990. -622с
6. Тиксонов В.М., Кан Мангил. История Кореи в 2 т. / Т.1: С древнейших времен до 1904г. – М: Наталис, 2011. 533 с.
7. Тен А.А. Очерки корейской литературы XX века (до 1945г.). – Сеул, 2003.
8. Li Mun Yol —Oltin qanotli qush||Toshkent, —DAVR PRESS||NMU,2016

